

Izdzisusi atkal kāda spoža zvaigzne...

Pēdējais atvadu sveiciens pasaules kādreiz labākam „atļētu atlētam“ Achilam Jervinam

Tas notika 1906. gadā Atēnās, kur bija pulcējušies visi zemes lodes izcilākie atlēti, lai draudzīgās savstarpējās sacensībās atzīmētu vēsturisko brīdi, jo šīs dienas aizritēja 10 gadu kopā atlaunotās olimpiskās spēles un sākusi atkal dzīvot helegu seno olimpisko cīņu ideja „par godu sportam un slavu savai tēvzemei“. Toreiz pirmā 37 gadiešu, Somijas atlēta sasniegumiem vēl nepiemita tāds brīnišķīgs varonības mirzums, ar kādu viņi pasaulē pārsteidza vēlākā laika ritumā. 1906. gadā starptautiskās spēles Atēnās kāds viens tomēr parvācēja, ka Eiropas uzvarētājus un veidojošos spēlētājus nācēja, Godinot viņa panākumu olimpisko spēļu jubilejā disku mešanas sacensībā, Atēnās uzvaras kārti uzvarēja Somijas baltais ar zilu krāsu šķērsotais karogs. Šī pirmā somu olimpiskā uzvarēja vārds bija Verners Jervinens, kas somu grieķu pilnībā piedzīvoja tiešām liksim prieka dienas. Tālu pēc neatmiņotām uzvaras brīža, Verners Jervinens saņēma jau zilu no dzimtenes, ka piedzimis viņa tēvzemes dēis. Par godu Somijas pirmajai iegūto olimpiskai zelta medaļai un Atēnās pabeidzās sacensībām, Jervinens savas dzimenes laimo atvairi nosauca grieķu teikuma varoņa Achila vārdā.

Gadi nāca un gāja. Verners Jervinens izbaidīja aktīvās sporta gaitas, taču sports bija un palika viņa sirds lieta. Tēvs Jervinens jau bērnus dienas sāka savus dēlus iepazīstināt ar bezgala skaistajām vieglatlētikas sacensībām. Tēva padomi jaunajam paandzē atrada dzirdīgas un paklausīgas ausis. Aizritēja nepilnas gadu simta otkursnis, kad ne tikai paši somi, bet arī visa pasaule ar dziļu respektu apbrīvoja sportistu ģimēni Jervinenu. Pirmais somu olimpisko spēļu uzvarētājs Verners Jervinens, kuru dibinātā godā par Somijas vieglatlētikas tēvu, bija izaudzējis tiešām lielisku savu gaitu turpinātājus. Trīs brāļi Jervinēni brīnumāri iemantoja pasaules slavu. Achils, kas saules gaismu ieradīja tieši Atēnās jubilejas sacīkšu laikā, kļuva pasaules rekordists desmitcīņā. Matti līgus gaudus bija absolūts zemes lodes levrojamāko šķēpa metēju valdnieks, un Kalle Jervinēnam vairākkārt piederēja Somijas meistara titulus lodes grūšanā.

Achils zēna gados šķita pavērgs. Kaimiņi, kas redzēja, ka baltus līdieki daudz spēcīgākiem brāļiem neatlaidīgs treniņos ir arī skaisti daudz bārkais Achils, bieži deva padomus tēvam, lai taču nedaru pāri Achila veselībai un mūžina viņu attārēt no astētiskā treniņa režīma. Tēvs Jervinens tomēr saprata un zinoja patiesos apstākļus daudz labāk: sports drīzāk var nodarīt nekā sabojāt Achila veselību. Pat ātrāk kā gaidīja apstiprinājās šīs domas parohiā. Sistēmātiskā treniņa darba rādītā Achils iznāca par staltu un spožu jaunekli. Brīnišķīgākais bija, ka viņam vienlīdz labi sekmejis visās disciplīnās, Ātrs, izturīgs, veikls un pietiekami spēcīgs. Achils sevi iemlesoja ideātiskās daudzciņģu īpašības. Viņš sāka speciāli gatavoties vienai no vieglatlētikas grūtākajām disciplīnām — desmitcīņai. Achils sev teicamu priekšzīmli un treniņa biedru ieguva no pašu Jervinenu dzimnās pilsētas Tampere laudin. Tas bija Paavo Iriela, kas 1926. gadā desmitcīņā reālizēja lielisku pasaules rekordu. Achila Jervinena un Paavo Irijelas tālākās gaitas zāja cieši vienoti ceļu. Kā labākie draugi viņi vienamēr sīvāki konkurētāji kļuva sporta laukumā. Pirmo lielo triumfu brīdī Achils Jervinens piedzīvoja 1928. gada olimpiskās spēlēs Amsterdamā, kad desmitcīņā viņš izcīnīja sudraba medaļu. Achila pārspēja vienīgi Iriela, viņa labākais draugs un reizē sīvākais sāncensis. Ne mazāk kā 4 reizes pēc kārtas Iriela laboja pasaules rekordu atzīmē. Achils Jervinens bija „mūžīgais otrs“, bet tad pienāca diena, kad viņš nostādīja visas pasaules teicamāko desmitcīņnieku priekšgalā. Tas notika pavisam negaidīti 1930. gadā, kad zemes lodī atkal bija aplidojusi vēsts par jaunv. apbrīnojamāku Irijelas pasaules rekordu. No šī brīža tikai pāris nedēļas vēlāk savas spējas desmitcīņā pārbaudīja Jervinens, pie kam izrādījās, ka viņš boldzot pārvarējis savu lielo priekšgājēju. Pēc vecā vārdējuma Jervinens sasniegza 8286,478 punktu kop-

ARI ACHILS JERVINENS ATRODAS STARP VINIEM.

Godnot somu Helisku desmitcīņnieku Achila Jervinena piemiņu, šķiet, nebūs lieki iepazīties arī ar zemes lodes izcilākiem desmitcīņniekiem, viņiem, kuriem šai grūtajā sacensībā piederējis pasaules rekords, jo arī Achils Jervinens atrodas šo neaizdedz izredzēto vidū. Lūk, pasaules rekorda atlētlības kārtība desmitcīņā:

7461,69	o Klumbers (Iz.)	1922. g.
7710,775	Osborns (Amerika)	1924. g.
7820,93	Iriela (Somija)	1926. g.
7995,19	Iriela (Somija)	1927. g.
8053,29	Iriela (Somija)	1928. g.
8116,70	Iriela (Somija)	1930. g.
8255,475	A. Jervinens (Som.)	1930. g.
8462,238	Baušs (Amerika)	1932. g.
8790,46	Ziverts (Vācija)	1934. g.

Līdz 1934. gadam atzīmēti punkti pēc vecā vērtējuma, kamēr sākot ar 1936. gadu ņemtas vērā jaunās punktu atzīmes. Pārējiem agrākos rekordus pēc jaunā vērtējuma, nebūtu iespējams gūt vajadzīgo pārskatu par rekorda attīstību iepriekšējos gados. Desmitcīņa gan olimpisko spēļu programmā pirmo reizi bija 1912. gadā Stokholmā, bet Starptautiskā vieglatlētikas savienība oficiālu rekordu desmitcīņā sākusi reģistrēt tikai 1922. gadā, ar kuru sākās arī mūsu Jervinena piemēla vēsture šīs dienas statistika. Izpauja vieglatlētikas celmlauzis Aleksandrs Klumbers ievada pasaules rekordistu virkni, kamēr visbiežāk tur sātopams Somijas vārds, kuru apbrīnojamie atļēti atlēti Paavo Iriela un Achils Jervinens savas dzimtenes krāsas pārsīvē ne mazāk kā 5 reizes.

summu, pārspējot pastāvošo Irijelas rekordu par vairāk kā 100 punktiem. Achils Jervinens nu bija kļuvis par pasaules dibāko atļētu atlētu. Viņa rekords nepārsniegts pālika līdz 1932. gadam, kad olimpiskās sacensībās Los-Anđelosā pēc neparedzēti sīvas cīņas Jervinēnam nācās atstāt amerikāņu Baušu pārākumu. Baušs ar 8462,238 punktiem atzīmēja lauru pasaules rekordā, bet arī Jervinens pārspēja savu līdzšājo varējumu, gūstot 10 disciplīnās kopsummā 8292,48 punktus. Gluži līdzīgi kā pirmā 4 gadem Amsterdamā arī Losandželosā A. Jervinēnam piederīta sudraba medaļa. Tas bija pēdējais Jervinena lielais starti desmitcīņā. Gan dalībnieku vidū viņu varēja atrast arī 1936. gadā Berlīnā, bet tad Jervinēnam nebijis īsti veselis un pēc dažām disciplīnām no tālākās līdzdalības izstājās.

Tāds ir stāsts par Achila Jervinena kā vienā no pasaules visu laiku izcilākām daudzciņģniekiem. Taču viņa spēju varenais spēks nemita tikai desmitcīņā. Jervinens sēkmīgi startēja arī atsevišķās disciplīnās. Tā līgu līgu viņam piederēja Somijas 21,9 sek. rekords 200 m skrējienā. Blakus desmitcīņai viņa no Jervinena iemilotākām sacensībām bija grūtais 400 m bēriņskrējienā, kur pirmajās Eiropas meistarsacīkstēs 1934. gadā Turinā viņš mūsu kontinenta meistara godu dēļ absolūti ietriģojušs duellī ar tagad varoņu nāvē kritušo Vācijas reprezentantu Seelī. Tikai tie pēdējie bēriņskrējienā Seelies uzvara, kamēr Jervinens ieguva 2. vietu. Jervinens bija pastāvīga Somijas izlases vienības dalībnieks, kur viņš līgus gadus valstis sacīkstēs pildīja izlases sastāva kapteiņa pienākumus. Viņa vadībā Somijas vieglatlēti savā garajā un skaistajā uzvara virknē ievīja daudzus krāšņus ziedus.

Achils Jervinens bija somis. Tas reizē patsaka viņa rakstura noslēgumu, kas sevi slēpa viencilēnākās īpašības. Mūsu tagad baltseviķu nezināmā svešinimā slēvētais, desmitcīņnieks Helmoistars Jānis Dīnza pēc

atgriešanās no Losandželosas olimpiskām spēlēm, kur kopā ar Jervinenu viņi bija vienā no nopietnākiem uzvaras kandidātiem, par Helisko somu pasaules rekordistu teica šādas neapmierīgas vārdus: „Jervinens runāja maz, bet darīja daudz.“ Šīs īsās teikuma Heliski raksturo Jervinenu kā vienlīdz un sīrānīgu sacensības biedru un konkurentu, kas ne reizī nedomāja uzsvērti vēl uzskaitīt savu panākumu garu garo sarakstu. Viņam pašam par sevi nevadzēja runāt. Visu jau pateica Jervinena sasniegumi, kurus kādreiz no galvas zināja vai kautrā zēns zemes lodes somaliskā stūrī, kur viņš pazīst sportu un pārāko no visām vieglatlētikas sacensībām — desmitcīņu.

Tagad Achila Jervinena vairs nav. Viņa sirds beigusai pūkstēt. Kāds traģisks nelaimes gadījums Tampere izbedzīs lielā Somijas dāla gaitas šī pasaulē. Kad latviešu sporta draugi lasīs šīs kādreizējās zemes lodes lieliskā „atļētu atlēta“ piemiņai vēlētās rindīgas, Achils Jervinens jau guļēs savas bezgala mīļotās tēvzemes kapu kalnā, blakus tēvam Verneram un brāļiem Kalleim. Sporta ģimene Jervinēni sūro par savu dārgā Achila pāragro āvli. Skumst arī visa somu tauta, un ne tikai par to, ka zudis viņiem izcilis sportists, bet reizē vēl valstībā aizgūjis arī īsts savas dzimtenes varoņu un patriots. Jervinēnas tagad Somijā vairs negodina tikai par sportistu ģimēni, bet viņus zina arī kā karstu Somijas varoņu un patriotu cīli. Viņi vienmēr devušies cīņā, kad tēvzeme tās saukusi. Kalle Jervinēns 1941. gada rudenī krita varoņa nāvē cīņā pret boļševikiem. Vienreizējā zlemas karā, kuru vēsturo nekad neatmiņos, vēlāk arī Achils un Matti ierocīnī rokā stāvējis pretim milzīgam austrumu neizvaram. Jervinēni ir īsti somi kā sporta laukumā, tā arī frontē cīņā par savas tautas brīvību un neatkarību. Tagad pēc Achila traģiskās nāves mūsu vidū palicis vienīgi Matti Jervinēns, kādreizējais pasaules rekordists šķēpa mešanā. Blakus viņam tomēr mājīgi dzīvo arī Verners, Achila un Kalle plemiņa, jo visās viņu šīs zemes gaitas vienmēr bijušas vēlētās vienam mērķim — Somijai, brīvai un neatkarīgai Somijai!

Jānis Zariņš.

Mazi stāstījumi piezīmju blokā

T. Berzs

L. Dreiberģa

A. Strautmanis

T. Melngaišis

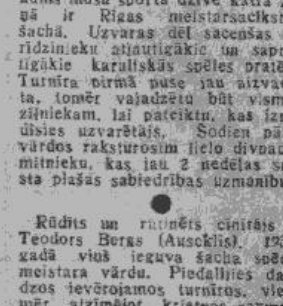
I. Zdanovs

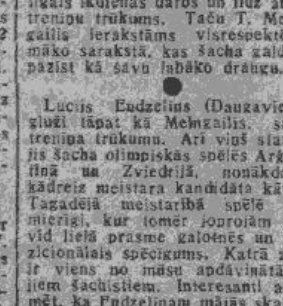
A. Zirnis

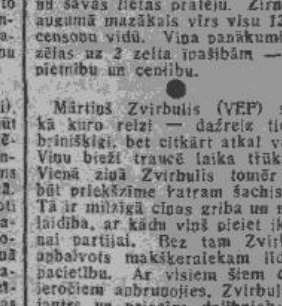
M. Zvirbulis

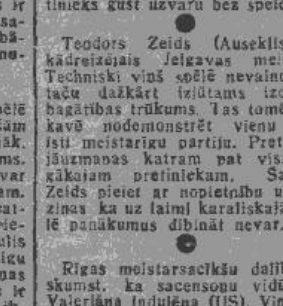
L. Endzelis

J. Krūzkops

A. Teteris

T. Zeļds

A. Sprūdes uzp.

Marta mēneša diženākais notikums mūsu sporta dzīvē katrā ziņā ir Rīgas meistarsacīkstes šachā. Uzvaras dēļ sacensās 12 rīdzinieku atļautīgākie un saprātīgākie karaliskās spēles prātēli. Turnīra pirmā puse jau aizvadīta, tomēr vajadzētu būt vismaz zinīnkam, lai pateiktu, kas izrādīsies uzvarētājs. Sodien pāris vārdos raksturosim lielo divpadsmitnieku, kas jau 2 nedēļas satīsta plašās sabiedrības uzmanību.

Rūdītis un runētis cīnītājs ir Teodors Berzs (Auseklis). 1937. gadā viņš ieguva šachā spēles meistara vārdus. Piedalīies daždos levrojamos turnīros, vienmēr atzīmējot krītnas sekmes. Spēle stipri pozicionāli un nekad nav nevaldzīgi neapdomāts. Aiz melnajām raga brīlēm atļāz kup papīrosa dums. Pēdējā laikā daudē aizņemts darbā, kāpēc ne vien uzmanību var vēltī karaliskajai spēlei un sevi liek ļust arī nogurums. — Vairums Berģa partijas tomēr ir īsta meistara garā veidotas. Tas rada viņa lielo lomu mūsu šachā pasaulē.

Īsts sportists, kas prot ne tikai uzvarēt, bet arī godam zaudēt, ir nosvērtāis un vienmēr apdomīgais cīnītājs bū. Rīgas meistars Leonids Dreiberģis (Auseklis) — viņa no vispilnīgākajām personībām latviešu šachistu vidū. Loti spēcīgs viņš ekaitās savā pozicionālajā spēlē. Nepalikams vīris vienlīdz dažkārt ir laika trūkums. Dreiberģa sportiskā angārība parādās arī tajā ziņā, ka viņš atļāz ir ļoti pretimnākošs jaunatnei, kura sapņmūs daudz vērtīgu padomu no levrojāmā un stropatiskā mūsu šachā spēles mākslinieka.

Latvijas šachā savienības vadītāis un pats fortojam aktīvis spēlētāis — tāds ir Tenis Melngaišis (Daugavieši). Šachis viņam skaitās ģimenes vārdā, jo arī tēvs — latviešu iemilotais komponists Emīls Melngaišis uz kvadrātānā galdīna absolūti ne mazums dižēnu cīņu. Kādreiz tas bijis gal Tāskentes meistars. Tenis Melngaišis nodzīnējis arī šachā olimpiskās spēlēs Argentīnā un savā laikā bija meistara kandidāts. Azrāk viņu pazīnām kā bezgala strauju cīnītāju, bet pašreizējā turnīrā vairums partijū pagaidām

beidzīs neizskirti. Tam pamatā ir līgais ikdienas darbs un līdz ar to treniņu trūkums. Taču T. Melngaišis ierakstāms visrespektājamāko sarakstā, kas šachā galdīnu pazīst kā savu labāko draugu.

Lucis Endzelis (Daugavieši), gluži tāpat kā Melngaišis, saņū treniņa trūkumu. Arī viņš startējis šachā olimpiskās spēlēs Argentīnā un Zviedrijā, nonākdamis kādreiz meistara kandidāta kārtā. Tagadējā meistarbā spēle ļoti mierīgi, kur tomēr fortojam pavid liela prasme galotnes un pozicionālās spēcīgums. Katrā ziņā ir viens no mūsu apdavinātākajiem šachistiem. Interesanti atzīmēt, ka Endzelīnam mājās skaitās lieliska treniņu partnere — kundze, kas nodājama kā latviešu labākā šachiste un pirmas kāzu dienas saucējs Lauberte.

Tikai pēdējo divu zudu laikā latviņu vispēcīgāko šachistu vidū izvirzīies Igors Zdanovs (US) — jauns, bet patiesi apdavināts vīrs. Būdams reti spēcīgs teorētā, apskauzams ir viņa kombinācītu rītnums un stih. Jo pretinieku spārāks, jo Zdanovs spēle labāk. Sevīši spilgti tas pierādījis 6. kārtā, kad Zdanova matu bija spēists atstāt rūdītāis Melngaišis. Zdanovs pašreiz nepārsprotāms fortojamais turnīrs uzvaras iavoru sarakstā.

Advokāts Augusts Strautmanis (Auseklis) uz šachā galdīna demostre gandrīz vai soāniešu futbolu. Tik temperamentīga, strauja un aizraušoša skaituma pītnis ir viņa spēle. Ne jau vēltī Strautmanis skaitās Latvijas pirmā ātrspēles meistars. Šo godu viņš 1940. gadā izcīnīja 1319 dalībnieku konkurencē! Lieliska ir Strautmanis orientācija, zibonīgā, izdoma un ātrās manevrēšanas spējas. Visas šīs īpašības, kādas vēlētos ikviens šachists, padara advokātu Strautmani par sevišķi spīdīgu un grūti atdarināmu personību Latvijas karaliskās spēles iestērojāmāko mīļo godā grāmātā.

Arvids Zirnis (Auseklis) sevi droši var skaitīt par vecās kvardes spēku. Jau koos daudz gaditēm viņš izrādīies apstiprā zemūdens klišis, kas radījusī dažādas pārsteigumus un sarežģītumus. Interesanti, ka par šiem pārsteigumiem Zirnis gādā tieši lielākos turnīros. Tas solīti redzams arī

pašreiz un raksturo viņu kā krievu savas lēnas pratēju. Zirnis ir augumā mazākāls vīrs visu 12 sacensību vidū. Viņa panākumu bāzējas uz 2 zelta īpašībām — neņemību un cenību.

Mārtiņš Zvirbulis (VEP) spēle kā kuro reizi — dažreiz tiešām brīnišķīgi, bet citkārt atkal vājāk. Viņu bieži traucē laika trūkums. Vienā ziņā Zvirbulis tomēr var būt priekšzīme patram šachistam. Tā ir milzīgā cīņas griba un neatlaidība, ar kādu viņš pieiet ikvienai partijai. Bez tam Zvirbulis apbalvots maķskeralekam līdzīgu pacietību. Ar visiem šiem cīņas jeročiem apbruģoties, Zvirbulis le ļautrs un spēcīgs dalībnieks, ikviens mūsu šachistu sanāksmē.

Jānis Krūzkops (Daugavieši) ir histāms pretinieks katram meistaram. Būdams fiziski spēcīgs, viņš apbalvots teicamu izturību, kas šachā spēlē vienmēr tik nepieciešama. Starp labajām partijām nerūkst arī tādu, kur atrodamas klādas. Šķiet, ka lās novērat spēst tikai nopietnāka fedzīnāšanās teorija, kas pašreiz vēl nav Krūzkopa stiprā puse.

Būs jau turpat 15 zudu, koos turnīros uzstājis Artūrs Teteris (Daugavieši). Savā laikā viņš sēkmīgi startējis dažādos studentu šachā sarīkojumos. Pierakstāms mūsu vecākās paandres spēlētāim. Teicama ir viņa prasme atklātun teorijā, bet turpmākajā spēlē var vēlēties lielāku fantāzijas bagātību un izdomu. Dažu labu krievu sasniegumu ne reizī vien izjaucis laika trūkums — ikviens šachista nepatīkamākāis un nemīļotais bubulis.

Jānis Zarumba (Auseklis) ir tas pats vīrs, kuru senāk pazīnām kā acīgu un uzmanīgu US reprezentētošo futbolu vienības vārtarīgu. Reiz kāds ārzemju turneijā, kur Zarumba īstēni ļutās savā elementā, lieliskās spēles dēļ skatītāji to nosauca pat „Zamorāns vārdā“. Par minēto notikumu Zarumba dibināt lēns vēl šo baltu dienu. Šachū viņš spēlē lādēl, ka to mīl tāpat kā kādreiz futbolu un vienmēr laburāt atgādina, ka šachis nekādā ziņā nav bērnu rotaļa, bet tur kautkas arī jāzīn... Uz pasauli Zarumba skatas ar optimista acīm un nemaz nav bē-

dīgs, lai viņam gelerodoties, pretinieks gūst uzvaru bez spēles...

Teodors Zeļds (Auseklis) ir kādreizējais Jelgavas meistars. Tehniski viņš spēlē nevainojami, taču dažkārt izūtamis izdomas bagātības trūkums. Tas tomēr nekavē nodomonstrēt vienu otru īsti meistariņu partijū. Pret viņu ļāuzmanas katram pat vissoģīgākajam pretīnkam. Šacham Zeļds pietiek ar nopietnību un apzīnā, ka uz laimī karaliskajā spēlē panākumus dibināt nevar.

Rīgas meistarsacīkšu dalībnieki skumst, ka sacensību vidū nav Valēriāna Indulēna (US). Viņš sīlmo un turnīrā var piedalīies tikai savās domās. Indulēna līdzdalība plašajā sacensību virknē ienestu jaunu dzīvību un spraigumu. Skaistānā vidū saykārt nav kļusams un apzīmīgais vērotājis — visu ziņošanās un redzotais vecmeistars Kārlis Bēģis — latviešu šachā slavas pamatu liecījs. Arī viņu piemeklējusī smaga slimība.

Spraigi un dedzīgi risinās sacensības rezerves turnīrā, kur galveno uzmanību uz sevi vērs Igors Garais (US) — jauns un talantīgs šachists. Lēmīns, bet nemitīgi savā spēlē viņš vienmēr rāda progresu pazīmes. Ir mēriģis un nosvērtis, bet ja valāza, prot arī sarežģīti kombinēt. Jaunatnes turnīrā kā sevišķi daudzsolu spēles piemēnēt Ognāru Bērzarīgu (LDZ). Jāvēlas, lai neviskist viņa pašreizējā cenība, kas ir labākāis vēkselis, ko jaunos šachists izrādījis saviem panākumiem nākotnē.

Par šachistiem vēl nāksies runāt daudz, jo Rīgas meistarsacīkstes līgus visu marta mēnesi, tāpēc šoreiz būtu neveselīgi boigt. Taču nobelgāmā būs grūti iztikt bez atzīšanās, jo nav jau nekāda skata, ja vārns bērns dižojas ar pāva spalvām. Augšmēnēto šachistu raksturojumū patiesībā nākuši no Brīģāna mutes, kurk kopā ar šachā draugu Uominē skemģī vada turnīra tehnisko gaitu. Ja nu kāds cilvēks šo vai to pastāsta, tad teikto uzrakstīti patiesi vairs nav nekāda liela māksla. Tā tas ir arī šoreiz, jo papīru un spalvu sūgādāt nav grūti pat kara laikā.